

Starkare lag mot åldersdiskriminering

2010-09-05

Folkpartiets förslag i korthet

- **Bredda förbudet mot åldersdiskriminering till alla samhällsområden.** Sedan 2009 råder ett förbud mot åldersdiskriminering på arbetsmarknaden och i utbildningsverksamhet. Folkpartiet föreslår, i enlighet med den utredning som överlämnades i dag, att detta förbud blir lika generellt som förbudet mot bl.a. etnisk diskriminering. Det borde alltså vara förbjudet att negativt särbehandla människor på grund av ålder när det gäller till exempel varor och tjänster, bostäder, sjukvård samt socialt skydd och sociala förmåner.
- **Inför en stark lagstiftning mot åldersdiskriminering i hela EU.** Sverige ska fortsätta vara pådrivande för att ett lika starkt skydd mot åldersdiskriminering också införs i hela EU. Förhandlingarna om ett nytt diskrimineringsdirektiv måste leda fram till ett heltäckande förbud mot åldersdiskriminering på olika samhällsområden.

Inledning

En av Sveriges mest lästa och älskade författare är Kerstin Ekman. I dagarna, den 27 augusti, fyllde hon 77 år.

För de allra flesta människor skulle det framstå som en helt orimlig tanke att Kerstin Ekmans bokförläggare hade ringt upp henne när 65-årsdagen närmade sig och sagt något om att ”nu är det väl dags för dig att lämna över till yngre förmågor”. Svensk samtidslitteratur hade då inte berikats med mästerverk som trilogin *Vargskinnet* eller den kritikerhyllade *Herrarna i skogen*.

Alla förstår att Kerstin Ekmans bokförläggare inte skulle ringa ett sådant samtal. I just den branschen är det självklart att se till kompetens och inte till ålder. Men i större delen av vårt samhälle är det tyvärr tvärtom – människor sorteras bort enbart på grund av sin ålder, utan hänsyn till förmågan.

Det råder en märklig syn på ålder i Sverige. På inget annat område har den svenska kollektivismen slagit igenom så starkt som i synen på ålder. I många sammanhang förekommer det att människor inte riktigt tas på allvar, enbart på grund av sin ålder.

Den synen strider mot en viktig liberal grundprincip: att utgå från den enskilda människan. Alla människor är olika, men alla har rätt till jämlik behandling. Kronologisk ålder säger inte mycket om hur en människa är eller fungerar – i varje fall inte sedan hon uppnått vuxen ålder.

Ungdomar, äldre och för den delen också medelålders – vi har alla rätt att slippa bli bortsorterade på osakliga grunder för vår ålders skull.

Arbetet mot diskriminering en liberal grundfråga

För oss liberaler är arbetet mot diskriminering en grundläggande fråga om individens rättigheter. Varje människa har rätt att bli bedömd efter sin egen förmåga, sina egna möjligheter och svagheter. Diskriminering kan ta sig olika uttryck, men den handlar alltid om att människor särbehandlas negativt på grund av omvärlden inte ser den enskilda människan utan i stället behandlar individen utifrån kollektiva föreställningar om religion, ålder, hudfärg eller något annat. Kort sagt – diskriminering är sämsta sortens kollektivism.

Alliansregeringens reformarbete under ledning av Nyamko Sabuni (FP) har lett till att Sverige sedan 2009 har en ny, sammanhållen och i stora delar heltäckande lagstiftning mot diskriminering. Frågan om åldersdiskriminering utanför arbetslivet och utbildningssektorn har dock förblivit olöst.

Lagskyddet mot åldersdiskriminering behöver stärkas

Sedan den 1 januari 2009 gäller ett förbud mot åldersdiskriminering i arbetslivet, utbildningsverksamhet och angränsande områden. Däremot är det fortfarande fullt tillåtet att diskriminera människor på grund av ålder t.ex. i butiker, på bostadsmarknaden eller i socialtjänsten.

Det 13 augusti 2009, tillsatte regeringen en särskild utredare för att se över frågan om åldersdiskriminering på de samhällsområden som återstår.¹ Det handlar alltså om varor, tjänster och bostäder, allmän sammankomst och offentlig tillställning, hälso- och sjukvården,

---

¹ Dir. 2009:72.

socialtjänsten, socialförsäkringen, arbetslöshetsförsäkringen, studiestöd och offentlig anställning. Denna utredning avlämnade den 27 augusti sitt slutbetänkande.

Folkpartiet anser att Sverige bör införa ett förbud mot åldersdiskriminering i hela samhällslivet med utredarens förslag som utgångspunkt.

Åldersdiskriminering förekommer i hela samhället

Åldersdiskriminering är ett problem som oftast diskuterats i samband med arbetslivet, men fenomenet förekommer i alla samhällssektorer. Det handlar alltså inte bara om att äldre eller ungdomar sorteras bort från arbetsmarknaden på grund av sin ålder, utan diskrimineringen tar sig många olika uttryck.

- Äldre, och ibland även ungdomar, särbehandlas negativt som kunder hos privata företag. Till exempel kan de nekas avbetalningsköp eller köp mot faktura trots att betalningsförmågan är god.
- Äldre med ”bara” pension har mött svårigheter när det gäller lån i bank, kreditkort eller tillgång till seniorbostäder.
- Det finns äldre som vittnar om att de fått vänta längre än yngre på operation på grund av att de anses ”ha tid att vänta”.

Åldersgränser förekommer i många olika sammanhang och riktar sig både mot äldre och mot yngre. Ibland har de stöd i lagstiftning eller myndighetsbestämmelser, men det vanligaste är att de bygger på gammal praxis, branschöverenskommelser eller bara slentrian.

Ett exempel är Irene Helenius, som vid 62 års ålder skulle handla datortillbehör på nätet men inte fick betala med faktura. Enligt företagets hemsida måste kunden för att få betala med faktura vara mellan 24 och 60 år gammal. ”Det kändes som en snyting i magen med det godtyckliga åldersintervallet”, sade Irene Helenius till Svenska Dagbladet. ”Jag är så trött på att behöva diskutera ålder hela tiden i samhället. Till och med nu när jag vill köpa varor!”²

Äldre har nekats få köpa varor på avbetalning, t.ex. glasögon, därför att de ”bara” har pension och inte lön från arbete. Det finns äldre som kan vittna om svårigheter att få låna pengar i bank trots att de haft säkerhet i hus samt att få köpa bostadsrätt för de pengar de skulle kunna få för sin villa. Problemet har minskat i omfattning genom att banker sett över sin policy, men kvarstår för vissa äldre. Även när det gäller tillgång till andra banktjänster som kreditkort förekommer det att äldre nekats som kunder enbart på grund av sin ålder.

Seniorbostäder är ett annat exempel. Många bostadsföretag tillåter inte människor över en viss ålder att anmäla intresse för eller flytta in i seniorbostäder, till exempel 55+-boenden. Att seniorbostäder förutsätter att den boende uppnått en viss ålder är både rimligt och försvarbart. Men är det däremot rimligt att en människa ska anses för gammal för att flytta till en seniorbostad?

---

² Svenska Dagbladet 16/8 2007. Mot bakgrund av den negativa uppmärksamhet företaget fick togs texten bort från hemsidan, men företagets vd uppgav att de även i fortsättningen kommer att göra en manuell kontroll av kunder som inte rymms inom åldersspannet 24–60 år och som vill handla mot faktura.

Ska man aldrig få ta hänsyn till ålder?

Även med ett utvidgat diskrimineringskydd bör det finnas situationer då det kan vara försvarligt att ha särskilda regler utifrån en persons ålder. Då handlar det om de situationer där sådana bestämmelser (t.ex. åldersgränser) är nödvändiga för att uppnå ett berättigat syfte. Liknande undantag från diskrimineringsförbudet finns för övriga diskrimineringsgrunder.

Till exempel är ungdoms- eller pensionärsrabatter i kollektivtrafiken fullt rimliga, eftersom sådana rabatter ska kompensera att unga och pensionärer ofta har svag köpkraft. Åldersgränsen på 20 år på Systembolaget är försvarbar eftersom den hänger ihop med den svenska alkoholpolitikens mål att skydda barn och ungdomar.

Det fungerar i andra länder

Sverige skulle inte bli ensamt i världen om att ha ett brett förbud mot åldersdiskriminering. Andra länder har gått före och har infört lagstiftning som visat sig ge ett ändamålsenligt skydd. EU-medlemmar som Irland, Belgien och Litauen har redan infört förbud mot diskriminering på grund av ålder när det gäller varor, tjänster och bostäder. Även i Australien finns ett sådant förbud.

På Irland har lagstiftningen lett till flera vägledande beslut som undanröjt osaklig särbehandling på grund av ålder. Lagstiftningen på Irland består bland annat av Equal Status Act 2000 (ESA), som fastslår att diskriminering på grund av ålder är förbjuden bl.a. vid tillhandahållande av varor, tjänster och bostäder. Förbudet gäller till förmån för den som har uppnått 18 års ålder och innehåller även undantag från diskrimineringsförbudet för de situationer där det finns objektiva och godtagbara skäl. Det finns också undantag för t.ex. äldreboende och pensionärs- eller ungdomsrabatter.

Stärk skyddet mot åldersdiskriminering också i EU

Sverige har också en viktig roll att spela inom Europeiska unionen för att stärka skyddet mot åldersdiskriminering. Sedan tidigare har EU beslutat att åldersdiskriminering i arbetslivet inte ska vara tillåten³. Detta förbud mot åldersdiskriminering infördes i svensk rätt genom 2009 års diskrimineringslag.

Det är nu dags att också inom EU bredda skyddet mot åldersdiskriminering till övriga samhällsområden. Europiska kommissionen lade den 2 juli 2008 fram ett förslag till nytt direktiv om genomförande av principen om likabehandling av personer oavsett religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning.⁴ Direktivet ska enligt förslaget tillämpas i fråga om socialt skydd, inklusive social trygghet och hälso- och sjukvård, sociala förmåner, utbildning samt tillgång till och tillhandahållande av varor och tjänster, som är tillgängliga för allmänheten, inklusive bostäder.

Kommissionens förslag skulle leda till en väsentlig förbättring av skyddet mot åldersdiskriminering. Folkpartiet stöder förslaget, och för den svenska regeringen har det också varit en prioriterad fråga under ordförandeskapet 2009 att föra processen framåt.

Europas äldre, och Europas ungdomar, förtjänar ett starkare skydd mot åldersdiskriminering.

---

³ Direktiv 2000/78/EG om inrättande av en allmän ram för likabehandling i arbetslivet (arbetslivsdirektivet).

⁴ KOM (2008) 426 slutlig.